

Maahanmuuttajapojat suomen kielen kehittäjinä

Liisa Raevara

liisa.raevaara@kotus.fi

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus

www.kotus.fi

Helsingin suomea: monimuotoisuus, sosiaalinen identiteetti ja kielelliset asenteet kaupunkiympäristössä

- **Marja-Leena Sorjonen**, Itsen asemointi lähiöasemalla (Kotus)
- **Hanna Lappalainen**, Raamattupiirin jäsenten kielellinen vaihtelu ja kielitietoisuus (Kotus)
- **Liisa Raevara**, Nuorten kielelliset käytänteet Itä-Helsingissä: nuorisotalo toimintayhteisönä (Kotus)
- **Heini Lehtonen**, Kielelliset resurssit ja nuorisotyylit monietnisessä Helsingissä (Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos)
- **Mia Halonen**, Maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen taito (Suomen Akatemian rahoitus)
- **Johanna Vaattovaara**, Aluetietoisuus ja mentaaliset kielelliset rajat: itäisen kaupunginosan asukkaiden ”itä” (Suomen Akatemian rahoitus)

Kielelliset käytänteet monikielisessä ja monietnisessä nuorten ryhmässä

- 13-18-vuotiaitten nuorten avoimet illat nuorisotalolla
- Etnografinen tutkimus
 - muistiinpanot ja ääninauhoitukset
- Nauhoituksissa mukana noin 40 nuorta; pääosin poikia, puolet maahanmuuttajia tai maahanmuuttajataustaisia

Kielelliseen ja etniseen taustaan liittyviä kielenkäytön piirteitä

- 1) Eri kielten käyttäminen, kielen ylitykset (*crossing*).
- 2) Kielimuodon vaihtaminen, ”murrettu” suomi (vrt. *broken english*)
- 3) Kielelliseen ja etniseen taustaan viittaavat nimitykset (esim. *venäläinen, somali, maitonaama, kebab*)

Eri kielten käyttäminen

Huom. Kaikki esimerkkien nimet peitenimiä.

(1) LEHTONEN, HEINI 2004, s. 120

Turkin kurdi Tarkan (T), somalialainen Mohamed (M)

H: käytäk sä usein sitä somalia?

T: ainaki mä käytän usein somalin kielen sanoja niinkun suomen kielessä.

H: millasta suomee sä puhut Tarkanille?

M: mä puhun ihan suomen kieltä slangii sit lisäksi sinne, turkkia, yritän kyl joskus opiskella väkisin, kurdi vaik se on ihan vaikee kieli menee joka kerta solmuu vaik mä yritä väkisin sitä vääntää.

(2) LEHTONEN, HEINI 2004, s. 126

H: mistä sen tietää että ihminen nyt niinkun tahallaan yrittää loukata (=matkimalla toisen kieltä)?

T: no,

M: sen huomaa,

T: mä tiedän siitä että, jos mulla on joku, joka on niikun. vähän. vihamielinen tyyppi joka niikun mä in- vihaan sitä, jos se alkaa niikun matkii tällei, sitä niikun (-). mut jos joku ihmine joka mä tunnen. jos sit niikun mä en niiku loukkaannu mut jos joku jota mä tunnen joka niiku on vihamielinen. mulle. sitten niikun heti hermot menee.

(3) Nuta1, muistiinpanot 27.9.2008

Luka ja Nikon istuivat sohvalla ja puhuivat venäjää. Emmi istui viereisellä sohvalla ja sanoi Lukalle: Luka tuu opettaa mulle venäjää. Luka: Eh. sit mä en voi enää puhuu paskaa. Emmi: Puhut sä sit aina must paskaa venäjäksi. Luka: Mä puhu vähä kaikist paskaa. Emmi: Venäjä on nii siisti kieli. Ja jatkoi heti perään puhuen muka venäjää, matkien sitä, miltä venäjä kuulostaa.

(4) Nuta1, nauhoitus 1.11.2007 (h0113_6s07)

Zahid: mitä te teitte, mitä te teitte, ((huutaa))

Joel: no ei ku tää vaa sano lyä uudestaa.

Zahid: vannotsä,

Joel: vannon.

Hamdi: sä oot tyhmä ei se huomannu mitää, jos sä kä- jos alostat kusettaa ni (nyt sä), ((Joelille))

Zahid: mä vannon jos toi ei kerro mitä se teki e- ennen kum mä, (0.6) mist sä, millon sait ison,

Joel: ↑häh,

Zahid: ↑millon sait ison sisää,

Joel: a(h)i(h) m(h)ill(h)o [mä sain ison sisää, mä löin täst näin ton

Hamdi: [heh heh

Joel: sisälle, (.) sitte<

Hamdi: heh heh hehehe

Joel: sit mä löin taas. (0.5) mitä sä haluat, ((vihaisesti))

Hamdi: £meinasit jäädä kii muute£. hehhehheh ((Joelille))

Zahid: mä vannon tää kyl se on käsipallo. ((huutaa))

Joel: hei vanno, mitä sä [teet ei noiv- oota, jos se o lähin siin.

Zahid: [se on,

Zahid: ei o, ((vuoro somaliksi)) ei o,

Hamdi: £mä lupaa tiät[sä mitä£ se teki,]

Zahid: [((toistaa vuoron somaliksi))]

Hamdi: [tiätsä mitä se teki,]

Zahid: [((vuoro soma)li[ksi))

Hamdi: [((lyhyt vuoro somaliksi)) ei mua
kiinnos[ta (nytte),

Zahid: [((vuoro somaliksi))

Hamdi: en em s- en kerro, [(---) läppää,]

Joel: [ei se, mä en tehny mitää,]

Hamdi: mitä vittuu.

Zahid: mitä vittuu te teette,

Hamdi: e(h)n t(h)iedä [eh hehehh

Joel: [£mä en tiedä£ heh

Kielimuodon vaihtaminen, ”murrettu” suomi

(5) LEHTONEN, HEINI 2008, s. 118

Irakin kurdi Vian (V), venäläinen Elena (E), bosnialainen Dzenita (D)

H: oottekst te kuullu että jotkut tekis sellasta. (.) matkis.

V: joo me yleensä tehtii muistatteks te kum me puhuttiin sillee et vaikka **minä**, (.) **ei hyvä suami** **puhu** jotain sellasta.

E: ai ↑ni:,

D: ai ↑ni:,

E: ulkomaalaiset niiku.

V: kaikki ulkomaalaiset. **minä ei, ei hyvä suami** sillee.
((naurua))

D: et muka ei (-) osattas suamee.
((naurunsekaista päällekkäistä puhetta))

V: ärsyttää maikat hi

E: maikatki ärsyyntyy jos **@minä en osas suami (- -)@**
((naurua))

D: **minä ei ymmärrä minä ei tehnyl läksy minä ei ymmärrä.**

(6) Nuta1, nauhoitus 16.4.2008 (h0142_11livekeikka)

- Ossi: anna mä tiedä tsattsatsaa, haluut sä nähä mite n[e vaihtelee,
Juri: [ätsätsässäsie,
Ossi: atstassassisi anna [mä,
Juri: [ämm:: @me- meil on semmonen ee
venäläinen, ee Oleg, @=
Ossi: =£Kalinkka£ Kalin(h)k(h)ahaha
Omar: £oot sä venäläine£, (0.3) et vitus.
Juri: £toi näyttää vähä sellaselt£, (0.8) joka, ((jatkaa venäjäksi))
Luka: ((vuoro venäjäksi))
Omar: vittu, haistakaa vittu.
Juri: ((vuoro venäjäk[si]) £oke: oke:£ hehehih
[((Omar alkaa mätkiä Juria))
Luka: £se sano et sä näyt[ät, (.) tiätsä näytät] näytät tolt£,
OH: [he:i rauhottukaa ↑jo,]
Ossi: k(h)en(h)elt[ä(h),
Alex: [£siis landelta£,
Luka: ↑landelt joka:, (.) paimentaa noit, (0.4) vuahii,

(7) Nuta1, muistiinpanot 7.5.2008

Talokokouksessa Tapani yritti pitää kuria ja komensi nuoria olemaan hiljaa. Kun jonkinlainen hiljaisuus tuli, Tapani kiitti vähän kyllästyneeseen sävyyn. Yusuf vastasi heti: **olla huva olla huva.**

(8) Nuta1, nauhoitus 26.3.2008 (h0136_9salkkarit)

(Niemelä = nuorten kotikaupunginosa)

Lari: seuraavaksi, hmm,
(1.2)

Juri: £rouva ee,£

Lari: rouva ee, (.) onko sinulla mitään aatoksia Niemelää kohtaan jotka haluaisit ikuistaa tähän nauhalle.
(2.5)

Juri: näyttää siltä että hän ei halua puhua.

Lari: hän ei halua osallistua, (.) tutkimukseemme.

(9) Nuta1, nauhoitus 16.4.2008 (h0140_11mie)

Atte: em mie jaksa,

Omar: m- pää kii ja mev vittu laittaa se,

Atte: mie oon Jyväskylästä.

(10) Nuta1, muistiinpanot 31.10.2008

Myöhemmin illalla, kun jotenkin tuli puheeksi se, mistä päin Suomea Tapani on kotoisin, Juri heitti, että sen vanhemmat on Kokkolasta (mikä ei pidä paikkaansa). Ja hetken päästä Juri sanoi: **Moro, mie oon Kokkolasta.** Ja jatkoi sitten jonkin aikaa sen toistelua.

(11) Lehtonen 2004, s. 135

Tarkan (T), Mohamed (M) ks. esim. 1

H: millasta suomee te haluaisitte osata puhua,

M: ai millasta [suomea,

T: [katukieli.

H: mm.

M: ai millasta suomea,

H: nii.

M: no (.) julkisesti ihan normaali virallist suomee,
sit ku jotai liikkuu porukan kaa ni ihan sellast
£rikinäistä suomee£.

Kielelliseen ja etniseen taustaan viittaavat nimitykset

(12a) Nuta1, muistiinpanot 11.10.2007

Kun Paul ja Toni pelasivat biljardia, Eetu alkoi selostaa peliä ja kutsui Paulia venäläiseksi. Paul, joka muuten suuttuu aika helposti, pysyi hyväntuulisena eikä tuntunut välittävän asiasta. Vähän myöhemmin joku keksi nimittää Tonia vastaavasti italialaiseksi. Se nauratti kaikkia aika paljon. Siitä Paulin ja Tonin keskustelu siirtyi EM-jalkapallokisoihin ja siihen, kuinka hyviä pelaajia italialaiset ovat.

(12b) Nuta1, muistiinpanot 1.11.2007

Eetu oli aloittamassa biljardia Tonin kanssa ja sanoi: Nyt mä varmaa häviän tolle italialaiselle sialle. Siihen Toni vastasi: Mieluummin kun suomalaiselle sialle. Ensin näytti, että Eetu aikoi sanoa jotain vastaan, mutta sitten se alkoi vaan nauraa.

(13) Nuta1, muistiinpanot 6.2.2008

Alex ja Ramin pelasivat biljardia, ja Lari oli katsomassa. Jossain vaiheessa Lari kommentoi Raminille: Toi venäläine yrittää kusettaa sua. Vähän ajan päästä pojat alkoivat vertailla käsivarsiaan ja pohtia sitä, kenellä on tummin iho. He päätyivät siihen, että Lari on tummin. Taas hetken päästä, kun Ramin oli lyömässä, Lari kommentoi: Ei se mee. Alex jatkoi siihen: Ei se mee, sä oot vääräv värine.

(14a) Nuta1, nauhoitus 26.3.2008 (h0132_9urpo)

Lari: mä otan (nii)st mallii. (1.0) (pidetään -), venäläiset
bileet.

(1.0)

Luka: ukrainalaisii ne o.

Lari: häh,

Luka: ukrainalaisii ne o.

Lari: no iha samoi ne muille o. puhuu samaa kieltä kuiteki.
(0.7)

Luka: et sä ymmärrä sitä kieltä.

Lari: kuulostaa iha samalta.

Luka: et sä osaa sitä, (.) ukrainalaiset puhuu venäjää ni, (.)
niilon oma kieli selvästi.

Lari: nii-i, (.) mut mä sanoi et ne puhuu samaa kieltä.

(14b) Nuta1, nauhoitus 26.3.2008 (h0132_9urpo)

Myöhemmin samana iltana Luka ja suomalaistaustainen Erno pelasivat biljardia. Lari kommentoi Ernon lyöntiä (rivillä1).

Lari: vitun nälkänen venäläinen sika, (0.4)
[pussi- ((*pussittaa 'lyö pallon pussiin'*))

Luka: [ei o venäläin[e, ((*huutaen*))

Lari: [em mä o rasisti. (1.0)
ukrainalaine.

Kirjallisuutta:

- ANDROUTSOPOULOS, JANNIS & ALEXANDRA GEORGAKOPOULOU 2003 (eds.): *Discourse constructions of youth identities*. John Benjamins, Amsterdam.
- ANTAKI, CHARLES & WIDDICOMBIE, SUE 1988 (eds.): *Identities in talk*. London, Sage.
- AUER, PETER 2007 (ed.): *Style and Social Identities. Alternative Approaches to Linguistic Heterogeneity*. Mouton de Gruyter, Berlin.
- HALONEN, MIA 2007: Monikielinen Suomi – maahanmuuttajataustaisten koululaisten suomen kielen taito. – *Nuorisotutkimus* 4, s. 33-49.
- LEHTONEN, HEINI 2004: *Maahanmuuttajataustaisten helsinkiläisnuorten puheen variaatio ja monikielisyys*. Pro gradu -työ. Suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos. Helsingin yliopisto.
- LEHTONEN, HEINI 2008: Maahanmuuttajataustaisten koululaisten monet kielet. – Sara Routarinne & Tuula Uusi-Hallila (toim.), *Nuoret kielikuvassa. Kouluikäisten kieli 2000-luvulla*, s. 103-124. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- RAMPTON, BEN 1995: *Crossing. Language and ethnicity among adolescents*. Longman, London.
- RAMPTON, BEN 2006: *Language in Late Modernity. Interaction in an urban school*. Cambridge University Press, Cambridge.
- RASTAS, ANNA & HUTTUNEN, LAURA & LÖYTTY, OLLI 2005 (toim.): *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*. Vastapaino, Tampere.